

vreme kolektivizacije (Werth 1999. S. 186-187), Berijini izveštaji Staljinu (Werth 1999, S. 233-235) i izveštaji komandanata Gulaga iz 1941. (Werth 1999, S. 251). (Neobično je da kod dva zadnja navedena primera nema izvora dokumenata što bi se možda moglo tumačiti kao omaška). Osnovni izvor za utvrđivanje žrtava Čeke je Vertu materijal komisije izbeglog generala Denikina o boljševičkim zločinima, zatim knjiga S. Melgunova iz 1926 "Crveni teror u Rusiji" i članak ruskog historičara Genisa iz 1994. (Werth, 1999, S. 121-122). Brojne cifre preuzete su iz ovih pretežno antiboljševičkih izvora, a nema kritika izvora niti sumnje u njih, što bi bilo normalno očekivati s obzirom da je reč o izveštajima o zločinima neprijatelja (npr. slične vrednosti su srpske i komunističke nerealne procene žrtava Jasenovca 1941-45. zatim podaci hrvatske emigracije o žrtvama kod Blajburga 1945. ili procene vlastitih gubitaka koje iznose različite strane u poslednjem građanskom ratu u Jugoslaviji). Kada govori o kanibalizmu u Harkovu s proleća 1933. (S. 184, S. 188) Vert bez rezervi uzima kao pouzdan izvor izveštaj italijanskog fašističkog diplomate iz Ukrajine. Ratlent navodi da je u CKK neobično korišćenje izvora navodeći niz primera tvrdnji bez dokaza (Rutlant 1999). Dok se neki trude da precizno navedu izvor, drugi su daleko slobodniji u tumačenju dokumenata. Npr. nema izvora za podatak da je 1937. 70% ispitanika u SSSR-u verovalo u boga (Werth, S. 223), ili da je 2044 sovjetskih vojnihsavetnika bilo u Španiji (Courtois, Panne S. 370). Prvi odeljak Vertovog priloga uopšte nema fusnota (Werth, CKK 51-67), Margolin bez izvora navodi da se procene smrtnosti u kineskim čistkama kreću od 81.000 do 770.000 1954. i 400 do 700.000 1957. godine (Margolin, S. 536-537). Podaci o umrlima od gladi preuzeti su iz zapadnih izvora, a kineski, koji navode 20 miliona umrlih (u zemlji sa više od milijardu stanovnika što je između 1,5 i 5%) ne pominju se. Svi pisci koriste ležerno pojam "komunizam" koji se u izvornom Marksovom smislu ne može primeniti ni na jedan sistem. Marks je često odlučno isticao da komunizam nije nikakav "cilj ljudskog razvoja" već "stvarni pokret koji ukida sadašnje stanje" (Đurić 1979, str. 49). Pisci CKK koriste izraz komunizam zbog jače osećajne dimenzije nego što ga ima pojam realni socijalizam. Podvođenje pod ovaj pojam različitih režima još je sumnjivije (od Kambodže do Latinske Amerike). Kurtoa u beogradskom dnevniku "Danas" tvrdi izričito da "Pol Pot nije nista drugo uradio sem što je primenio Lenjina" (Danas 6. 6. 2000). Pod tim pretpostavkama morali su nastati istraživački rezultati sasvim različitog nivoa. Pisci se očigledno nisu mogli dogovoriti oko kriterija po kojima će biti obuhvaćeni ubijeni u različitim zemljama i šta sve treba uračunati. Tako su dodavane cifre lišene bilo kakvog istorijskog konkretnog diferenciranja. Za svaku glad i epidemiju odgovorna je komunistička namera za uništenjem. Paušalnosti kvalitativne strane pristupa odgovara paušalnost kvantitativnih podataka, koji se olako zaokružuju na 100 miliona – medijski skandaloznu cifru (Pätzold 1998).

4. 3. 2. IMANENTNO OBJAŠNJENJE ILI UVAŽAVANJE DISKONTINUITETA: N. VERT O TERORU U SSSR-U.

Prilog N. Verta "Država protiv naroda" (Werth 1999, S. 51-299), koji se bavi nasiljem i terorom u SSSR-u, naozbiljniji je deo CKK. Pisac je koristio novi arhivski materijal i pokušao da izmeni sliku ovih zbivanja i smesti ih u širi istorijski sklop. Novi podaci su važna dopuna dosadašnjih analiza terora u Sovjetskom Savezu, ali mnoga pitanja još su otvorena. Vertov prilog zasluži opširniji osvrt i otuda što je reč o piscu koji se odmah ogradio od plitkih politizacija redaktora zbornika i instrumentalizacija knjige u javnosti. Vert koristi građu iz tri novootvorena sovjetska arhiva, ali samo jednom pominje arhiv Smolenska (koji su nacisti zaplenili, a kasnije preuzeli Amerikanci), a koji su koristili sovjetolozi Fejnsod i Konkvest